

A Kína-Vatikán kapcsolatok: Ferenc pápa öröksége

SALÁT GERGELY

MKI Nézőpont

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):

Salát Gergely

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.

Borítón szereplő fotó forrása: Greg Baker/AFP via Getty Images

Salát Gergely, vezető kutató, MKI

A KÍNA-VATIKÁN KAPCSOLATOK: FERENC PÁPA ÖRÖKSÉGE

Ferenc pápa örökségének fontos eleme az elhunyt egyházfő Kína-politikája. A kínai katolikus egyház helyzetének rendezése érdekében Ferenc jóval engedékenyebb volt elődeinél a kínai kormányval szemben, és kompromisszumot kötött Pekinggel a püspöki kinevezések ügyében. Bár sok bírálat érte egyházon belülről és kívülről is, igencsak kérdéses, hogy a jelenlegi helyzetből ki lehetett-e volna hozni többet.

A kínai katolikusok helyzetének megértéséhez érdemes figyelembe venni néhány tényezőt. Először is, a kínai egyház tagjainak számát 12 millió körülire becsülik, vagyis elenyésző kisebbséget alkotnak az 1,4 milliárdos országban. Tehát az egykori kelet-közép-európai kommunista országokkal szemben, ahol a katolikus egyház számottevő erő – és így a rendszerszempontjából fenyegetést – képviselt, Kínában nincs különösebb súlya, és ez a kormányzati politikát is meghatározza. Másodszor, Peking hozzáállását a hivatalosan elismert – vallásokhoz az jellemzi, hogy nem a megsemmisítésükre törekszik, hanem „domesztikálni” akarja őket, vagyis elérni, hogy a vallási szerveződések, közösségek betagozódjanak a párt által ellenőrzött társadalmi szervezetrendszerbe, s ne lehessenek politikai szervezkedés bázisai. Harmadrészt, a keresztény felekezetek helyzetét nehezíti, hogy kínai elterjedésük a gyarmatosítás korszakához kötődik, így sok esetben nemcsak a pártállam, hanem a társadalom többsége is gyanakvással tekint rájuk. A történelmi örökség miatt a hatóságok célja, hogy a közösségek külföldi kapcsolatait a minimálisra szorítsák, egyetemes helyett „nemzeti” egyházak alakuljanak ki. Ez a katolikusok esetében természetesen eleve ellentmondásos helyzetet teremt. Negyedrészt, a problémák megoldását egy komoly diplomáciai konfliktus is nehezíti: a Vatikán – egyetlen európai államként – a tajvani kormányt ismeri el Kína képviselőjeként, s ez a hivatalos kapcsolattartást ellehetetleníti Pekinggel.

A kínai katolikusokkal kapcsolatos mai problémák az 1950-es évekig nyúlnak vissza, amikor a Mao Ce-tung-féle vezetés kiutasította a külföldi hittérítőket, és a kínai egyház tagjait rákényszerítette, hogy megtagadják a pápa iránti hűséget. Megalakult – és máig működik – a Kínai Katolikusok Hazafias Szövetsége, az

az ernyőszervezetet, amely a politikai ellenőrzést biztosítja. A katolikusok egy része nem fogadta el az új irányt, és titokban gyakorolta hitét, saját földalatti egyházszervezetet működtetve. Így a kínai egyház gyakorlatilag kettészakadt, ugyanakkor a helyzet elmérgesedésének megakadályozására a Szentszék sosem beszélt egyházszakadásról, és nem közösi tette ki a „hazafias” katolikusokat, kivéve a pápai jóváhagyás nélkül felszentelt püspököket, akik a kánonjog szerint automatikusan kiközösítődnek.

A fő problémát egészen Ferenc pápa időszakáig éppen a püspökszentelések jelentették: a „hazafias” egyházzrész a pápa jóváhagyása nélkül nevezett ki püspököket, a földalatti katolikusok pedig a pápa titkos hozzájárulásával, a Vatikánnal bizalmas csatornákon keresztül kommunikálva. Sok szempontból a középkori investitúraharcra emlékeztető konfliktus alakult ki. A katolikus egyháznak alaptétele, hogy az egyház minden tagja alá van vetve a pápának, és püspököket csak a pápa jóváhagyásával lehet felszentelni. A Kínai Népköztársaság törvényei azonban tiltják, hogy egy kínai állampolgár alá legyen vetve bármilyen külföldi erőnek, ami a katolikusok szempontjából azt jelenti, hogy a kínai püspököket a kínai katolikusoknak kell kiválasztaniuk – természetesen az illetékes állami szervek jóváhagyásával. Így külön püspöki hierarchiája alakult ki a „földalatti” és a „hazafias” katolikusoknak, egy-egy egyházmegyének két püspöke is volt. A merev elválasztás az 1980-as években kezdett oldódni, amikor egyes „hazafias” püspökök titokban kérték a pápától felszentelésük utólagos jóváhagyását, és ezt sokszor meg is kapták. Szent II. János Pál pápa óta egyértelmű célja a Vatikánnak, hogy a kínai egyház kettéosztottságát megszüntesse, ezért a pekingi hatóságokkal titkos tárgyalások folytak, amelyek azonban sokáig nem jártak értékelhető eredménnyel. A kapcsolatok 2000-ben újra mélypontra jutottak, amikor a pápa 120 olyan kínai hívőt avatott szentté, akik száz évvel korábban a – hivatalos történetírásban progresszív nemzeti mozgalomnak tartott – bokszerláadás alatt haltak mártírhálált. XVI. Benedek alatt újraindult a közeledés, újabb titkos tárgyalások kezdődtek. Ugyanakkor II. János Pál és XVI. Benedek meglehetősen konzervatív volt a püspöki kinevezések kérdésében, így ezt a sarkalatos problémát nem sikerült megoldani.

A kínai egyház helyzetének rendezését a jóval rugalmasabb Ferenc pápa a megválasztása óta prioritásként kezelte, és a vatikáni diplomácia folytatta a titkos egyeztetéseket Pekinggel. Ferenc egész Ázsiának jóval nagyobb figyelmet szentelt elődjénél, így – a Közel-Kelet mellett – ellátogatott Dél-Koreába, a Fülöp-szigetekre, Mianmarba, Pakisztánba, Thaiföldre, Japánba, Kazahsztánba, Mongóliába, Indonéziába, Kelet-Timorba és Szingapúrba is. Kínába azonban, bár szeretett volna első pápaként eljutni ide, végül nem léphetett be. Egyfajta gesztusként 2014-ben Kína engedélyezte, hogy Dél-Koreába tartó repülőgépe átrepülhessen Kína felett, és onnan a pápa táviratban köszönthesse

a kínai hívőket. A pápaválasztó bíborosi testületben Ferenc alatt növekedett az ázsiai aránya, a legnépesebb kontinenst immár 23 bíboros képviseli a 135 fős testületben. Kínával kapcsolatban az előző egyházfő többször is igen elismerően nyilatkozott, és számos gesztust is tett a kínaiak felé.

Ferenc és Pápai Államtitkárságának diplomáciája a korábbiaknál sokkal engedékenyebb volt a kínai kormány felé, aminek meg is lett az eredménye: a két fél 2018 szeptemberében aláírt egy – sokak által történelmi jelentőségűnek nevezett – ideiglenes megállapodást a püspökök kinevezéséről. Ennek szövegét máig nem hozták nyilvánosságra, de annyit tudni lehet, hogy az egyezmény szerint a kínai fél (vagyis a „hazafias” egyház, az állami szervek jóváhagyásával) tesz javaslatot a püspökök személyére, akiknek felszenteléséhez a pápa hozzájárulása is kell (tehát a pápának gyakorlatilag vétőjoga van). A Vatikán hangsúlyozta, hogy a megállapodás nem politikai, hanem pasztorális tartalmú, és az általa szabályozott kérdések köre korlátozott. Nem konkordátumról van tehát szó, és a felek a diplomáciai kapcsolatot sem vették fel. Az egyezmény megkötése után Ferenc utólagosan jóváhagyta hét „hazafias” püspök felszentelését, és leváltott két „földalatti” püspököt, hogy a két egyházrész egyesülését elősegítse. Ferenc egy levelet is írt a kínai hívőknek, mely szerint „polgári és politikai szinten a kínai katolikusoknak jó állampolgároknak kell lenniük, szeretniük kell hazájukat, és képességeikhez mérten szorgalommal és becsülettel kell szolgálniuk országukat”.

A 2018-as megállapodást – bár néhány esetben a kínaiak nem tartották be – a felek 2020-ban két évre, majd 2022-ben újabb két, 2024-ben pedig négy évre meghosszabbították. Jelenleg tehát – 2028-ig – az ebben foglaltak vannak érvényben a kínai püspökök kinevezésével kapcsolatban. Ferenc pápa fő örökségének Kínával kapcsolatban ezt a megállapodást tartják.

A 2018-as egyezményt, illetve Ferenc Kína-politikáját rengeteg kritika érte és éri, az egyházon belülről és kívülről egyaránt. A bírálók felhozzák, hogy míg az egyházfő sokszor felszólalt különböző országokban folyó emberjog-sértések, népiirtások, atrocitások ellen, Kínát sosem kritizálta, pedig az elmúlt évtizedben a kínai rendszer sokkal elnyomóbbá vált. A vallások egyre szigorúbb ellenőrzése ellen sem tiltakozott. A „hazafias” katolikusok legitimálásával egyesek szerint „elárulta” azokat a földalatti katolikusokat, akiket egész életükben rengeteg üldöztetés ért éppen a pápához való hűségük miatt. Például olyan püspököket szólított fel nyugdíjba vonulásra – hogy „hazafias” jelölteknek adhassák át helyüket –, akik életük nagy részét börtönben vagy munkatáborban töltötték. A püspöki kinevezésekről szóló megállapodással pedig lehetőséget adott egy vállaltan ateista kormánynak az egyházi ügyekbe való beleszólásra, „behódolt” egy olyan rendszernek, amely ma is több papot és püspököt tart

börtönben, és templomokat, kegyhelyeket rombol le.

Ferenc Kína-politikájának támogatói ezzel szemben azt hangsúlyozzák, hogy a pápának nagyon komoly dilemmákkal kellett szembenéznie, és valószínűleg kihozta a helyzetből a legtöbbet. A pápának felelőssége van a kínai hívek biztonságáért, és a megállapodással szemben a másik opció az lett volna, hogy a kínai egyház továbbra is megosztott marad, és a „földalatti” hívek ezután is üldöztetésnek lesznek kitéve. Ráadásul a földalatti püspöki kar előregedett, utánpótlásának biztosítása nehézkes. A Vatikán nem teheti meg, hogy a világ egyik szuperhatalmával nem tart fenn kommunikációs csatornákat, ezzel saját nemzetközi befolyását ásná alá. A világ nagy része számára nem lenne rokonszenves, ha a Vatikán egy az egyben átvinné a nyugati főáramú sajtó retorikáját Kínával kapcsolatban. A püspökök kiválasztásáról szóló megegyezés nem egyedi, az egyház számos alkalommal kötött kompromisszumot ez ügyben – az Ostpolitik mellett a legközelebbi példa Vietnam, ahol az 1980-as évek óta közösen választják ki a püspököket. Az egyház megteheti, hogy évtizedes, akár évszázados távlatban gondolkozzék, így a most tett engedmények hosszú távon megtérülhetnek, hiszen biztosítják a kínai katolikus egyház fennmaradását.

Bár ezt nyíltan nem szokták kimondani, a fő probléma, hogy a Peking–Vatikán viszonyban az utóbbinak nincsenek ütőkártyái. A kínai katolikusok nem képviselnek komoly társadalmi erőt, így ellenállást sem tudnának kifejtetni, ha az államellenük fordulna. Ahivatalos kapcsolatok hiánya miatt közvetlen diplomáciai nyomásgyakorlásra sincs mód a Vatikán részéről. (A diplomácia kapcsolatfelvétel pedig a vallásszabadságot messzemenően biztosító Tajvan „elárulását” jelentené a nemzetközi közvélemény szemében.) A kínai kormányzatnak lényegében mindegy, hogy a kínai katolikus egyház megosztott-e, és semmi sem sürgeti, hogy a kérdést rendezze. A helyzet elmérgesedése esetén Kínának legfeljebb némi nemzetközi presztízsveszteséggel kéne számolnia, de mivel az ország imázsa az emberi jogokra érzékenyebb nyugati világban amúgy sem túl kedvező, ez a hatás csak korlátozott lenne; a „globális Délhez” tartozó katolikus országok pedig jellemzően nem kritizálják Kínát. Így, ha a 2018-as egyezményt nem kötik vagy hosszabbítják meg, és a hivatalos püspököket továbbra is – közvetve – egyoldalúan az állami hatóságok nevezik ki, az a kínai kormánynak nem okozott volna veszteséget. A viszony tehát aszimmetrikus, így a Vatikán által elért eredmények is csak korlátozottak lehetnek. Ráadásul Kínában Hszi Csin-ping alatt komoly kampány kezdődött a vallások „sinizálására”, vagyis a kínai körülményekhez való alkalmazkodásuk, rendszerhűségük, külföldi erőktől való függetlenségük fokozására, így a vatikáni diplomáciának különösen nehéz helyzetben kell lavíroznia. Az apostoli küldetés és a realpolitik összeegyeztetése mindig is roppant nehéz feladat volt, s összességében elmondható, hogy a Ferenc pápa által elért eredmények alapvetően pozitívak. A május 8-án

megválasztott XIV. Leó pápának ugyanezekkel a dilemmákkal kell majd szembenéznie, így várhatóan a kínai kapcsolatok területén Ferencéhez hasonló megoldások fognak születni.